

De Nederlandse prioriteiten bij commissies in het Europees Parlement

Arco Timmermans, Campus Den Haag – Universiteit Leiden

Het EP en de rules of the game

Sinds het Verdrag van Lissabon heeft het Europees Parlement meer bevoegdheden waarmee ook de relevantie van deelname aan een van de vaste commissies uit het EP is toegenomen. De politieke groeperingen van links tot rechts profileren zich al decennia op bepaalde thema's of trekken daarbij samen op om problemen onder de aandacht en op de politieke agenda te brengen. De 'codecisie-procedure' werd voortaan als gewone wetgevingsprocedure aangeduid. Op beleidsterreinen waar de Europese Commissie al langer het initiatief heeft is het Europees Parlement directer betrokken en het heeft rond de Europese begroting ook een steviger vinger in de pap, zoals de afgelopen jaren is gebleken.

Met deze parlementaire volwassenwording heeft het dus ook betekenis hoe partijen, lidstaten en individuele kandidaten voor het Europees Parlement betrokken zijn bij de toedeling van zetels in de verschillende commissies. Hoe groot is de speelruimte voor nationale delegaties in het Europees Parlement om keuzes te maken over commissielidmaatschappen?

Naast een aantal basisregels spelen ook politieke keuzes en soms zelfs *power play* een rol bij de verdeling van zetels in commissies aan nationale partijdelegaties en de individuele Europarlementariërs. Partijgroeperingen verschillen in grootte en in hun nadruk op beleidsthema's. Lidstaten variëren in omvang en in datum van toetreding, ze laten bovendien diversiteit zien in de sectoren van hun economie en maatschappij waarin zij zich profileren en hun belangen proberen te behartigen. Verder zijn de commissies in het Europees Parlement zelf niet allemaal van gelijk gewicht in het proces van Europese agendavorming en besluitvorming over beleid. De ene commissie is een arena waar beslissingen met grote en directe beleidsgevolgen worden genomen, de ander is meer een plaats voor interne procedures, het verwerven aan aandacht voor nieuwe problemen of voor een spel rond aandacht of symboolpolitiek. Tabel 1 geeft (op basis van wetenschappelijk onderzoek) een rangorde van commissies.

Tabel 1

Rangorde van vaste commissies in het Europees Parlement naar invloed op wetgevingsproces

		Yordanova (2013) Invloed van commissie op EU-budget en wetgeving: grote (+) en geringe (-) invloed	Whitaker (2011) Output commissies bij wetgevingsactiviteiten in codecisieprocedure 2004-2009, in % van totaal
ENVI	Milieubeheer, volksgezondheid en voedselveiligheid	+	20,0
JURI	Juridische zaken	+	18,3
TRAN	Vervoer en toerisme	+	11,4
ECON	Economische en monetaire zaken	+	8,8
LIBE	Burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken	+	8,4
ITRE	Industrie, onderzoek en energie	+	7,5
IMCO	Interne markt en consumentenbescherming	+	7,3
EMPL	Werkgelegenheid en sociale zaken	+	5,9
CULT	Cultuur en onderwijs	+	5,1
BUDG	Begroting	+	1,1
DEVE	Ontwikkelingssamenwerking	-	1,5
REGI	Regionale ontwikkeling	-	1,1
AGRI	Landbouw en plattelandsontwikkeling	-	1,1
AFET	Buitenlandse zaken	-	0,7
FEMM	Rechten van de vrouw en gendergelijkheid	-	0,7
INTA	Internationale handel	-	0,4
PECH	Visserij	-	0,4
AFCO	Constitutionele zaken	-	0,2
CONT	Begrotingscontrole	-	0,0
PETI	Verzoekschriften	-	0,0

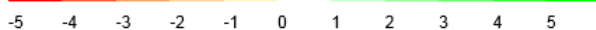
In dit onderzoek is de centrale vraag hoeveel zetels Nederland had in commissies op het terrein van economie, industrie, landbouw en handel en ook werkgelegenheid. In de analyse worden dit 'relevante' commissies genoemd, dit is natuurlijk een kwestie van perspectief (gekeken vanuit Economische Zaken)

Afgelopen zittingstermijn

Kijken we eerst naar de afgelopen zittingstermijn van het EP, van 2009 tot de verkiezingen van mei dit jaar. Tabel 2 bevat een jaarlijkse weergave om eventuele tussentijdse wijzigingen en correcties op de zetelverdeling in beeld te brengen. Zulke tussentijdse aanpassingen waren er echter nauwelijks. De gunstigste verhouding was er in de commissie interne markt en consumentenbescherming (twee zetels, een meer dan theoretisch naar rato), maar in vergelijking met commissies op andere beleidsterreinen is dit nog steeds een vrij zuinige keuze.

Tabel 2
Nederland in commissies in afgelopen zittingstermijn (2009-2014), jaarlijkse weergave

	Begroting	Begrotingscontrole	Binnenlandse Zaken & Openbare Vrijheden	Buitenlandse Zaken	Cultuur, jeugd, onderwijs, media, sport	Constitutionele zaken	Economische en Monetaire zaken	Energie, Onderzoek, Technologie	Externe Economische Betrekkingen	Interne Markt & Consumentenbescherming	Juridische Zaken	Milieubeheer, Volksgezondheid, Landbouw	Landbouw	Ontwikkelingsamenwerking	Rechten van de Vrouw & Gendergelijkheid	Regionale Ontwikkeling	Vervoer & Toerisme	Verzoekschriften	Werkgelegenheid & Sociale Zaken	Visserij
2009-07-01	1/2 2/3.5 -1.5%	4/1 10/3.5 +6.5%	6/2 10/3.5 +6.5%	4/3 4.7/3.5 +1.2%	1/1 3.4/3.5 0%	0/1 0/3.5 -3.5%	3/2 5.9/3.5 +2.4%	0/2 0/3.5 -3.5%	1/1 3.2/3.5 -0.2%	1/1 2.3/3.5 -1.1%	1/1 3.6/3.5 +0.1%	1/2 2.2/3.5 -1.3%	3/2 4.4/3.5 +0.9%	2/1 5.9/3.5 +2.4%	2/1 5/3.5 +1.5%	1/2 1.8/3.5 -1.7%	1/2 2/3.5 -1.5%	0/1 0/3.5 -3.5%	1/1 2.7/3.5 -0.8%	1/2 1.9/3.5 -1.5%
2010-07-01	1/1 2.3/3.4 -1.1%	1/1 3.4/3.4 +0.1%	6/2 11/3.4 +7.9%	4/3 5.3/3.4 +1.9%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/1 3.2/3.4 -0.2%	1/2 2.1/3.4 -1.3%	1/2 1.8/3.4 -1.6%	0/1 0/3.4 -3.4%	2/1 5.1/3.4 +1.7%	0/1 0/3.4 -3.4%	0/2 0/3.4 -3.4%	4/2 6.3/3.4 +2.9%	1/1 3.3/3.4 -0.1%	3/1 8.8/3.4 +5.4%	1/2 2/3.4 -1.4%	1/1 2.3/3.4 -1.1%	1/1 2.9/3.4 -0.5%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/2 2/3.4 -1.4%
2011-07-01	1/1 2.3/3.4 -1.1%	1/1 3.4/3.4 +0.1%	7/2 13/3.4 +9.3%	4/3 5.4/3.4 +2%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/1 3.1/3.4 -0.3%	1/2 2.1/3.4 -1.3%	1/2 1.8/3.4 -1.6%	0/1 0/3.4 -3.4%	2/1 5.1/3.4 +1.7%	0/1 0/3.4 -3.4%	0/2 0/3.4 -3.4%	4/2 6.3/3.4 +2.9%	1/1 3.3/3.4 -0.1%	3/1 8.8/3.4 +5.4%	1/2 2/3.4 -1.4%	1/1 2.3/3.4 -1.1%	1/1 2.9/3.4 -0.5%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/2 2/3.4 -1.4%
2012-07-01	1/1 2.4/3.4 -1%	2/1 6.7/3.4 +3.2%	6/2 10/3.4 +6.6%	4/3 5.3/3.4 +1.9%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/1 3.2/3.4 -0.2%	1/2 2.1/3.4 -1.3%	1/2 1.6/3.4 -1.8%	0/1 0/3.4 -3.4%	2/1 4.9/3.4 +1.4%	0/1 0/3.4 -3.4%	0/2 0/3.4 -3.4%	4/2 6/3.4 +2.5%	2/1 6.7/3.4 +3.2%	3/1 8.8/3.4 +5.4%	1/2 2/3.4 -1.4%	2/2 4.2/3.4 +0.7%	1/1 2.9/3.4 -0.5%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/2 2/3.4 -1.4%
2013-07-01	2/1 4.7/3.4 +1.3%	2/1 6.5/3.4 +3.1%	5/2 8.3/3.4 +4.9%	4/3 5.2/3.4 +1.8%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/1 3.2/3.4 -0.2%	1/2 2/3.4 -1.4%	1/2 1.6/3.4 -1.8%	0/1 0/3.4 -3.4%	2/1 5/3.4 +1.6%	0/1 0/3.4 -3.4%	0/1 0/3.4 -3.4%	4/2 5.7/3.4 +2.3%	2/1 6.7/3.4 +3.3%	3/1 8.6/3.4 +5.2%	1/2 2/3.4 -1.4%	2/2 4.2/3.4 +0.8%	1/1 2.9/3.4 -0.5%	0/1 0/3.4 -3.4%	1/2 2/3.4 -1.4%

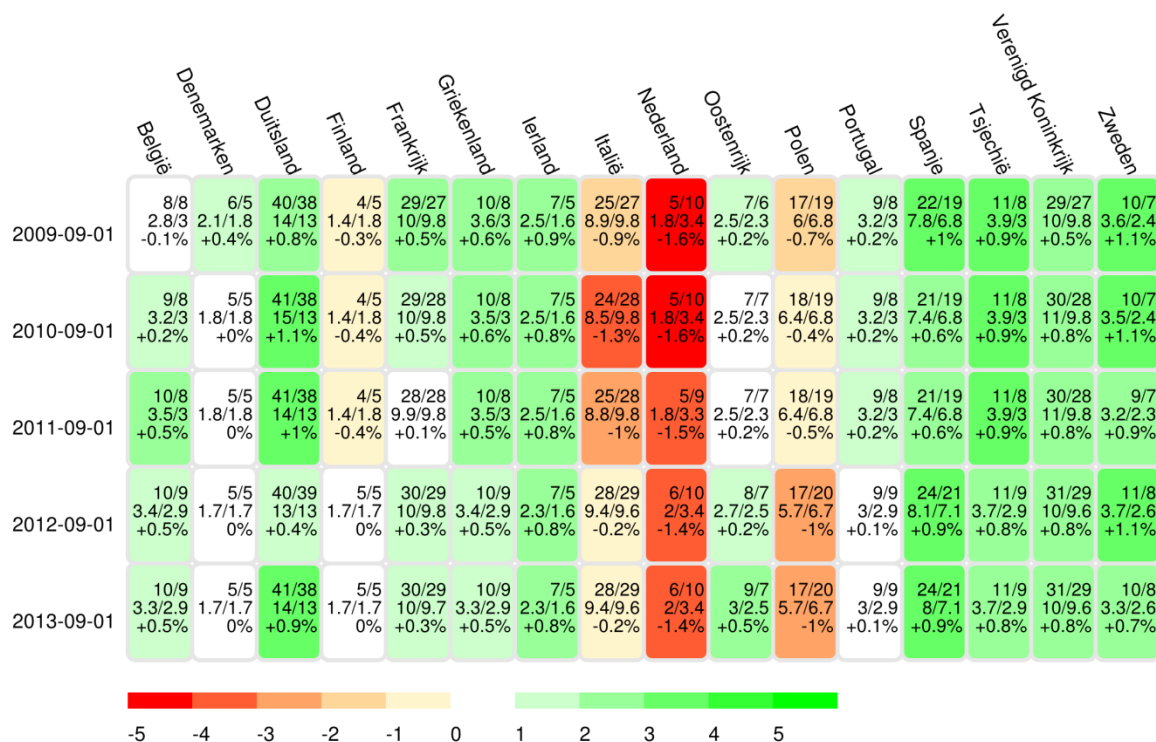

De getallen geven resp. aantallen, proporties en percentages over- of ondervertegenwoordiging. De kleuren drukken dit uit: naar groen toe is oververtegenwoordiging, naar bruin/rood toe is ondervertegenwoordiging.

Vervolgens is Nederland vergeleken met 15 andere lidstaten (de kleinere lidstaten zijn buiten beschouwing gelaten). Tabel 3 laat zien dat voor de commissies op economisch terrein Nederland negatief afsteekt. Tijdens de afgelopen zittingstermijn is alleen Polen relatief wat

minder op deze commissies gaan inzetten, maar bedenk hierbij Polen wel meer Europarlementariërs in deze commissies overhoudt (het land heeft meer leden van het EP). Geen enkele andere lidstaat legde zo weinig de prioriteit bij deze commissies.

Tabel 3
Nederland in relevante commissies in afgelopen zittingstermijn (2009-2014)
vergeleken met 15 lidstaten, jaarlijkse weergave

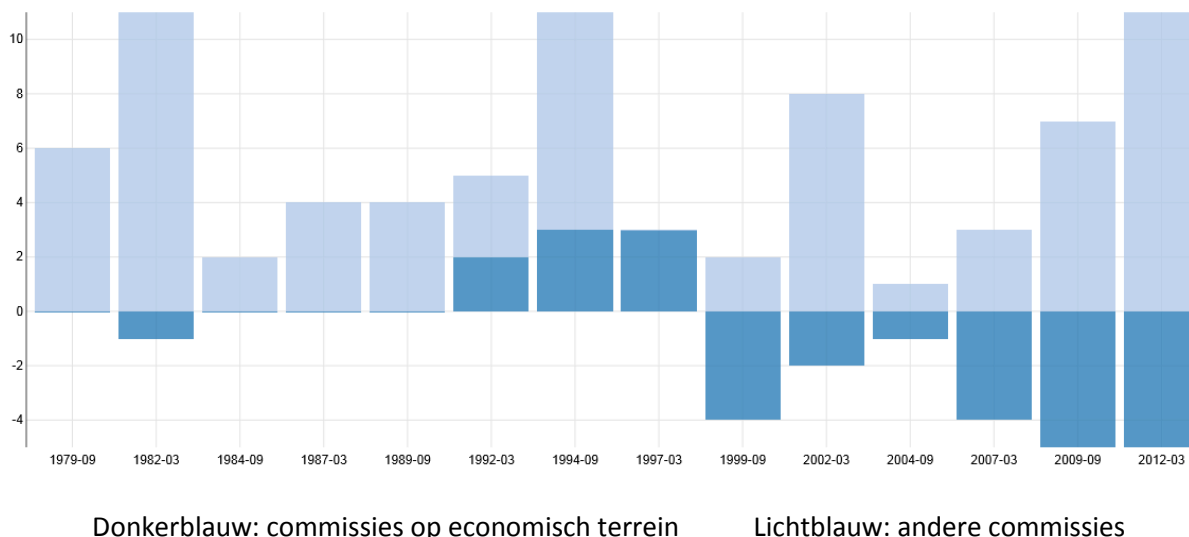
De tendens bestaat al langer

Er zijn allerlei redenen te bedenken waarom de Nederlandse delegatie in het EP sinds 2009 zich op de bovenbeschreven manier over de commissies heeft verdeeld. Commissievoorkuren en -toewijzingen kunnen draaien om institutionalisering van het commissielidmaatschap, de opbouw van een 'nationaal geheugen' op het betreffende beleidsterrein in het Europees parlement. Ook speelt *past performance* een rol: wordt het de nationale afgevaardigden in de politieke groepering gegund? En verder hangt het af van de achterliggende visie vanuit de lidstaat op de functie en betekenis van het Europees Parlement als een van de instituties binnen de EU.

Figuur 1 laat het patroon op langere termijn zien, waaruit duidelijk blijkt dat in de hele periode van 35 jaar er alleen in de jaren negentig een lichte winstpositie was in de commissies op de relevante beleidsterreinen (alles boven de nullijn). Er waren in de commissies enkele zetels meer in Nederlandse handen. Maar zelfs deze episode tussen de ondertekening van het Verdrag van Maastricht (1992) en de inwerkingtreding van het Verdrag van Amsterdam (1999) laat een sterkere mate van oververtegenwoordiging zien in de andere commissies, niet direct relevant vanuit het perspectief van economie, industrie en handel dat in dit onderzoek centraal stond.

Figuur 1

Nederlandse zetels in relevante commissies vergeleken met andere commissies, 1979-2014

De staafdiagrammen zijn gestapeld. Bij elke zittingstermijn van 5 jaar is er een tussentijdse meting

Waar van 1979 tot 1999 andere commissies ook meer prioriteit kregen zonder dat de materiële zaken in desbetreffende EP-commissies vanuit Nederland ondervertegenwoordigd raakten, is na 1999 de keuze van de meeste Nederlandse Europarlementariërs systematisch gevallen op commissies zoals buitenlandse zaken, milieu, burgerlijke vrijheden en de commissie voor rechten van de vrouw en gender issues. Zelfs de commissie voor sociale zaken en werkgelegenheid, eerder nog prominent onder de Nederlandse delegatie van afgevaardigden, is de afgelopen vijftien jaar vanuit ons land karig bezet geweest. Kortom, in de afgelopen drie zittingstermijnen van het Europees Parlement was Nederland *systematisch ondervertegenwoordigd in de relevante commissies*. En al in de jaren daarvoor, dus tijdens alle zittingstermijnen van het direct gekozen Europees Parlement sinds 1979, was er relatieve ondervertegenwoordiging vanuit de Nederlandse delegatie van volksvertegenwoordigers in deze commissies.

Ook hier kunnen we Nederland in een internationaal-vergelijkend perspectief plaatsen. En in deze bredere context komt hetzelfde beeld naar voren: in de afgelopen vijftien jaar kozen Nederlandse Europarlementariërs minder voor commissies op de terreinen van materiële belangen dan de meeste grote of sterke andere lidstaten. De grote drie – Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk – zijn bijna permanent in de relevante commissies oververtegenwoordigd. Dit krijg nog meer nadruk als we bedenken dat grote lidstaten sowieso al over meer Europarlementariërs in commissies beschikken. Maar ook Spanje, Griekenland en Ierland hebben meer afgevaardigden in deze commissies gehad dan op grond van hun omvang verwacht mag worden. Het enige land waar de deelname aan economische en aanverwante commissies meestal minder was dan in proportie is Italië, maar dit land had de grootste *dip* al

twintig jaar geleden (en er zijn sowieso meer Italiaanse MEP's, dus het land was in alle commissies vertegenwoordigd). De conclusie is dus opnieuw: voor de relevante commissies steekt Nederland negatief af tegen andere lidstaten van de EU.

Conclusie

De resultaten van dit onderzoek wijzen alle dezelfde kant op: er is niet alleen de afgelopen zittingstermijn maar al veel langer een systematische ondervertegenwoordiging vanuit Nederland in de commissies rond economische ontwikkeling, handel en bedrijvigheid van het Europees Parlement. Deze onderbezetting ten opzichte van wat getalsmatig mogelijk zou zijn is opmerkelijk gezien de relevantie van die commissies voor Nederland als open economie en handelsland. Bovendien: het terrein van die commissies hoort ook tot de *basics* van de Europese samenwerking.

Het argument dat het niet zo gaat om nationaliteit in het Europese Parlement en de commissies daarvan is in de praktijk geen Europees gedragen argument. Anders is ook niet te verklaren dat lidstaten, zoals analyse laat zien, onderling zo duidelijk verschillen in de manier waarop hun Europarlementariërs over de diverse commissies zijn verdeeld. Dat heeft voor een deel te maken met de totaalaantallen zetels in het EP van die lidstaten (sommige hebben maar 6 of 10 zetels in totaal), maar het heeft ook te maken met keuzes bij grotere speelruimte. Nederland is de afgelopen decennia dus niet zozeer in de hoek gedreven van andere commissies zonder invloed of prestige, of had gewoon weinig leden in het EP, maar heeft zelf tijdens de periodiek terugkerende zetelcarrousel de prioriteiten anders gelegd.

Van de nieuwe Nederlandse leden van het EP is er een aantal met sterke papieren voor de commissies die in dit onderzoek centraal stonden. Er is dus kans dat het allemaal anders wordt, de komende periode. Dat zou dan wel een trendbreuk zijn, maar het eerst nog blijken.